

ELHATÁROLÓDNI – DE MITŐL?

A Magyar Katolikus Püspöki Kar nyilatkozatban figyelmeztetett arra, hogy egyes politikai irányzatok „csak látszatra képviselik a keresztény erkölcsöt, épp csak párt-politikai céljaik szolgálatában emlegetik a keresztény elveket”. Örülök ennek a nyilatkozatnak. Keresztény kurzusban voltam szegény gyerek és katolikus. A grófok nagyon messze éltek tőlünk. Ők gazdagok, de mi jók vagyunk – ez volt a vigasz. Első áldozásunk után kakaóra és kalácsra „voltunk hivatalosak” a plébániára. Színi előadás is volt. Nagyobb gyerekek adták elő Árpád-házi Szent Erzsébet legendáját. Szívembe zártam a szegények istápolóját, haragudtam a férjére, a gonosz, fukar őrgrófra. (A gróf se jó, de mi az, hogy „őrgróf”? Netán „rendőrgróf”?) Gonosz és thüringiai. Ez utóbbiról azt mondták: német. Így már értettem: labanc. Boldog voltam, hogy Szent Erzsébet nem bukott le, amikor a férje ellenőrizte a kosarát, s annak tartalma, a szegényeknek szánt élelmiszer – ó, csoda! – télvíz idején rózsává változott.

Gyermeki világképemet lassacskán más gyermeki világképek váltották föl, tanultam és talán fölcseperedtem. Kulturális kapcsolatokról is olvastam, idővel még írni is merészelttem. Szent Erzsébetet bizony lassacskán felejtettem. Most hirtelen földézték emlékét. Keresztény nemzeti alapon álló párt szónoka hangoztatta a „médiában”, hogy a bajor-magyar kapcsolatok Szent Erzsébettől ívelnek a közös szellemiség talaján az egy tőről fakadt Müncheni Sör-ünnepség és a Tokaji Szüretig, és természetesen pártja és a CDU kapcsolatáig. (A szónokot nem zavarta, hogy a Közép-németországi Thüringia a szász királysághoz, majd hercegséghez, őrgrófsághoz tartozott. Szent Erzsébet pedig II. Endre magyar király és a „Meráni” Gertrúd lánya, IV. Lajos thüringiai őrgróf felesége, a jelenleg az NDK-hoz tartozó, napjainkban a kétüteműjéről híres, Wartburgban élt. Családjával nem volt szerencséje, mert férje halála után sógóra ugyancsak mostohán bánt vele és gyerekeivel. Tény viszont, hogy a bajorországi bambergi püspök, Ekberg közbenjárt érdekében.) Jogosnak tartom, ha egy politikai párt külföldi partnereivel szoros kapcsolatot tart fenn. Szent Erzsébet legendája örök érték. Az irgalom, az önfeláldozást is vállaló keresztény karitás (más világnézetűek szemében is tiszteletre méltó) jelképe. Ezért van mintegy 70 temploma világszerte, ezért festett róla képet Wohlgemut, Murillo és Holbein. Legendáját ezért örököltette meg Liszt Ferenc, és ezért állított neki emléket Richard Wagner a „Tannhäuser”-ben. A jelkép tiszta, a tartalmi példázat zavaros. A bort is szeretem, a sört is, a hagyományos társas ünnepeket is. Elborzaszt azonban, ha ebből bugyuta ideológiát gyártanak.

E párt „független” változata viszont azt adta tudtomra ugyancsak a „Médiában”, hogy olyan kulturális politikára törekszik, amely elhatárolódik a szláv és az amerikai hatá-
soktól. Egyetértettem volna, ha a totalitárius vagy az üz-

letes „tömegkultúra” káros hatásától tette volna ezt. De így: tehát, el kellene határolódnom Puskindól, Lermontovtól, Tolsztojtól, Dosztojevskijtól, Turgenyevtől, Csehovtól, Bunyintól, Jeszenyintől, Bulgakovtól, Vozneszenszskijtól, Jevtusenkótól, Suksintól (írásától és filmjeitől) Raszputyintól (természetesen nem a cárné kegyeltjére, hanem az íróra gondolok), Szolzsenyicintől, Tarkovszkij csodálatos filmjeitől, Rimszkij-Korszakovtól, Muszorgszkijtól, Csajkovszkijtól, Sztravinszkijtól, netán Marc Chagalltól, Iszaak Babeltól, kétszeresen is, hiszen szláv környezetben ráadásul még zsidók is voltak. Mennyi evangéliumi ihletettségű szerző!

Vagy el kell határolódnom Husaktól, Čapektól, Hrabaltól, Vaclav Haveltól, a csehszlovák filmművészettől, Smetanától és Dvorzsaktól?

Vagy Ivo Andrić-től, Miroslav Krležától, nem gyönyörködhetem többé Meštrović szobraiban, ha turista sorsom véletlenül Splitbe vinne?

Vagy, hogy mondjam a lengyel, tehát szintén szláv neveket: Adam Mickiewicz, Julius Slowacki, Henrik Sienkiewicz, Boleslaw Prust, Stanislaw Wyspiański, Wladyslaw Stanislaw Reymont, Andrzej Wajda filmművész.

Mark Twain, Edgar A. Poe, Sinclair Lewis, Hemingway, Woody Allen. Nem akarom az olvasót terhelni hasonló névsorral az amerikai kultúra köréből, de nagyon hosszan sorolható lenne, ki mindenkitől nem lehet elhatárolódni.

Elképzelttem, hogy mi történne, ha e listát fölolvassák, aki a keresztény világ szellemiségére hivatkozott. Vajon értenék-e? Sajnos egy régi vicc jut eszembe, még a pangást megelőző, épp hogy posztsztálinista időből. A süket oroszán esete. Pesten is élveztik Csuhrainak, az „olvadás” kor reprezentatív szovjet filmrendezőjének viccét, mely a korabeli cenzúrát figurázta ki. Az erdei állathangversenyen az oroszán a zsűri elnök, az ő szava a döntő. Döntését sokan nem értik, kérdezik, hogy miért a vízilovat választotta. Az oroszán mancsával tölcseért formál a füle mellett, ezt kérdezi: haá?

Végzetes lenne, ha a magyar kultúrában elhatárolódna a régi süket oroszánok helyett az új süket oroszánok befolyása.

Mindez megerősített abban a meggyőződésben, hogy a magyar művelődés jövője érdekében sürgősen cselekednünk kell, s a nagy átváltozások, konjunktúrák, igazodások korában minden erőnket latba kell vetni egy olyan kulturális politika és intézményrendszer megteremtéséért, amely a kulturális minőség elvét érvényesíteni tudja. Ezért tartom fontosnak a szabadművelődés ügyét, és korántsem csak abból a szempontból, hogy hogyan finanszírozható a jövőben a művelődési otthon vagy a községi könyvtár.